folklor/edebiyat, cilt:17, sayı:66, 2011/2

SALIR TÜRKÇESİ VE TÜRKMEN TÜRKÇESİNDE ÇOKLUK, İYELİK VE SORU EKLERİ*

Ersin Teres**

1. Giriş

Son yıllara değin yapılan araştırmalarda Türkmen Türkçesi, Oğuz grubu Türk lehçelerinin en doğudaki kolu olarak bilinmekteydi. Oğuz grubu Türk lehçelerinin Batı kolu olan Türkiye Türkçesi, Azeri Türkçesi ve Gagavuz Türkçesinden bazı farklı özellikler gösterdiği için bu ayrım yapılmıştır. Türkmen Türkçesinin Halaç Türkçesi ve Yakut (Saha) Türkçesi ile birlikte sistematik olarak aslî uzun ünlüleri koruyan üç Türk lehçesinden biri olması, Azeri Türkçesi ile birlikte sözbaşı g- ünsüzünü koruması bu farklılıklardan ikisidir.

Türkmen Türkçesi → gaal- "kalmak"

Azeri Türkçesi → gal- "kalmak"

Türkiye Türkçesi → kal- "kalmak"

Halaç Türkçesi → kaal- "kalmak"

Yakut Türkçesi → haal- "kalmak"

Türkmen Türkçesinin aslî uzun ünlüleri koruması, bu lehçenin arkaik özellikler gösterdiğini ve Türkçenin eski dönemlerinden beri var olduğunu gösterir. Nitekim Türk

* Salır Türkçesindeki hâl eklerini daha önce bir başka çalışmamızda değerlendirdiğimiz için, bu makalede, diğer isim çekim eklerini ele aldık.

** Yard. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, Laleli, İstanbul, e-posta: ersinteres@gmail.com.

kültürüne ait ilk bilgileri de bulduğumuz Kaşgarlı Mahmud'un *Dîvânu Lugâti't-Türk* adlı eserinde Türkmen adının geçtiği bilinmektedir. Kaşgarlı Mahmud, *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te Türkmen adını Oğuz etnik adı ile eşanlamlı olarak kullanmıştır. Aşağıdaki örneklerde de bu açık bir şekilde görülmektedir:

ebe "anne (*umm)*". Oğuz lehçesi. Karluk Türkmenleri arasında sert bā' ile telaffuz edilir [epe] (Dankoff-Kelly 1982: 122).

ügürgen "Taneli bir bitki". Karluk Türkmenleri tarafından yenilir (Dankoff-Kelly 1982: 172).

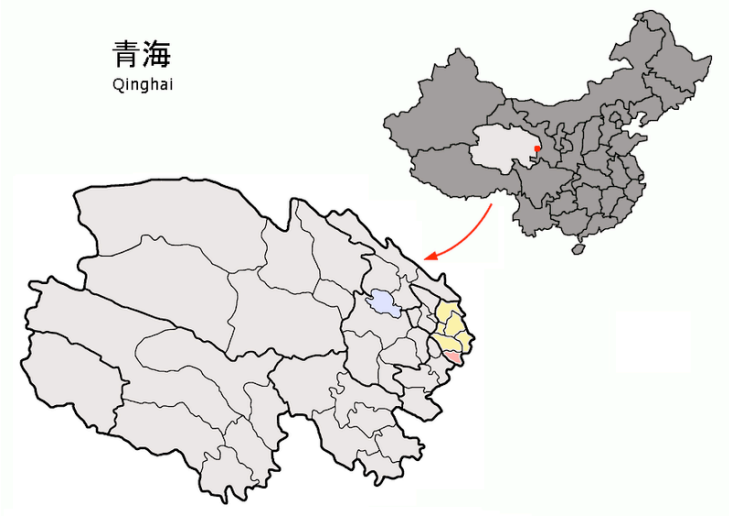
alāŋir "Sıçan türlerinden biri, yani 'geleni'. Türkmenler onu yer (Dankoff-Kelly 1982: 174).

Türkmen Türkçesi; Türk lehçelerinin sınıflandırılması konusundaki çalışmalarda genellikle güney, güneybatı Türk lehçeleri arasında yer almıştır. İlk sınıflandırma denemelerinden birini yapan G. J. Ramstedt Türkmen Türkçesine güney grubunda yer vermiştir (Ramstedt 1902 [Poppe 1965: 130]. Wilhelm Radloff, G. J. Ramstedt gibi Türkmen Türkçesini güney grubu lehçeleri arasına almıştır (Radloff 1882). Samoyloviç, Türkmen Türkçesine ol- (Güneybatı-Türkmen) grubu içinde yer vermiştir (Samoyloviç 1922). L. Ligeti, Türkmen Türkçesini Uz (Oğuz) lehçeleri arasına yerleştirmiştir (Arat 1953: 59-139). Malov, yaptığı sınıflandırma denemesinde modern lehçeler arasında Türkmen Türkçesini de almıştır (Malov 1927). Baskakov, Batı Hunik kolunun Oğuz grubunun Oğuz-Türkmen alt-grubu altında yer vermiştir Türkmen Türkçesine (Krader 1966: 48). Arat ise Türkmen Türkçesini VI. *dağlı*-grubu (*ayak, dağ, dağlı, kalan)* (Güney) içerisinde almıştır (Arat 1953: 59-139). Johannes Benzing ve Karl Heinrich Menges'in tasnif denemelerinde Oğuz Grubu veya Güney-Batı Grubu içerisinde yer almıştır (Menges 1979: 2). Talat Tekin ise Türkmen Türkçesine *dağlı* (Oğuz) grubu içerisinde yer verir (Tekin 1989: 141-168).

Çeşitli sınıflandırma denemelerinde de görüldüğü gibi Türkmen Türkçesi hakkındaki genel görüş, Oğuz grubu Türk lehçelerinin doğu kolunu ya da güney-batı Oğuz grubunu temsil ettiği yönündedir. Oğuz grubu Türk lehçelerinin Batı kolunda ise Azeri Türkçesi, Türkiye Türkçesi ve Gagauz Türkçesi yer almaktadır.

Çalışmamıza konu olan asıl lehçe ise, Salır Türkçesidir. Yeni araştırmalar Oğuzların en doğudaki kolunun Türkmenler değil, Salırlar olduğunu göstermektedir. Bizim de savunduğumuz bu görüşü, makalemizde yer vereceğimiz üç isim çekim eki de desteklemektedir.

Salır Türkçesi, Çin Halk Cumhuriyetinde konuşulan dokuz Türk lehçesinden birisidir. Salırlar, Çin Halk Cumhuriyetinde Qīnghǎi (Çinghai) Eyaleti Salır Özerk Bölgesi, Qīnghǎi (Çinghai) Eyaleti Xúnhuà Salır Özerk Bölgesi ile aynı eyaletin batı, kuzey ve güney kısımlarında, Şīnìng Şehri Gansu Eyaleti Huizu Özerk İdaresi Salır Kısmı, Şinciang Uygur Özerk Bölgesi Yining (Gulca) kısmında hayatlarını sürdürmektedirler.

Şekil-1. Salırların yaşadığı bölgeleri gösteren harita
(bkz. http://tr.wikipedia.org/wiki/şunhua_Salar_Özerk_İlçesi)

Türkmenler hakkında olduğu gibi Salırlarla ilgili ilk bilgileri de Kaşgarlı Mahmud'un *Dîvânu Lugâti't-Türk* adlı eserinden öğrenmekteyiz. Dîvânu Lugâti't-Türk'te Oğuz boylarının ele alındığı bölümde Salgur olarak geçen bu boyun Oğuzların beşinci boyu olduğu aktarılmıştır. Yine *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te "boy" maddesi açıklanırken *Salgur* boy adı da geçmiştir (Dankoff-Kelly 1982: 219).

Salır Türkçesi de Türkmen Türkçesi gibi Türk lehçelerinin geleneksel sınıflandırılmasında, çeşitli gruplar içine yerleştirilmektedir. İlk sınıflandırma denelemelerinde Salır Türkçesi görülmez. Korş ve Samoyloviç'in sınıflandırılmalarından itibaren Salır Türkçesine de sınıflandırmalar içinde yer verildiği görülmektedir. Korş ve Samoyloviç, Salır Türkçesini Kuzey / Güneydoğu Türk lehçeleri (Kıpçak-Çağatay tipi lehçeler) arasına almışlardır (Korş 1910, Samoyloviç 1922). S. E. Malov, Salır Türkçesinin bir ayak dili olduğunu belirtmiştir (Malov 1927). Poppe, Menges, Pritsak, Gabain ise Salır Türkçesini Doğu Türkçesi (Çağatay tipi lehçeler) altında sınıflandırmışlar ve bu Türk lehçesini Yeni Uygurca ile ilişkili görmüşler, hatta Salır Türkçesinin Yeni Uygurcanın bir diyalekti olduğunu ifade etmişlerdir (Poppe 1953: 438-477; Menges 1979; Pritsak 1953: 525-563; Gabain 1963). Salır Türkçesinde hece sonundaki ç/ş değişimi (sızıcı ünsüzlerin yumuşaması), aslî uzun ünlülerin kimi örneklerde görülmesi bu görüşün savunanların dayanak noktasıdır (Yakup 2002: 6). Oysa Uygur ve Özbek lehçelerinin aksine, Salır Türkçesi açıkça Türk dilinin güneybatı kolunun dil özelliklerini ve bazı önemli biçimsel özelliklerini de gösterir (Hahn 1988: 235-275; Schönig 1999: 85; Johanson-Csato 1998; Dwyer 1998: 49-83).

Özellikle, Qinghăi (Çinghai)'de konuşulan Salır diyalekti komşusu olan Sarı Uygur lehçesinin bazı özelliklerini gösterir. Örneğin eylem sonlarında yer alan şahıs ekleri Sarı

Uygurca Türkçesindeki gibi Salır Türkçesinde de yoktur. Bu, Çincenin bir etkisi olsa gerektir.

Tenişev ise, Salır Türkçesinin Türk lehçelerinin Kuzey ve Doğu grubundan olduğunu iddia etmiştir (Tenişev 1960). Vladimir Drimba da Salır Türkçesinin Çağatayca üstkatmanlı bir Oğuz lehçesi olduğunu aktarmıştır (Drimba 1968: 200-213).

Talat Tekin tarafından önerilen Türk dillerinin geleneksel sınıflandırılması içinde de Salır Türkçesi, Türk dillerinin tasnifinde kullanılan *adak/tağlığ* ölçütlerine göre başlı başına bir grup oluşturur. Çünkü ölçüt olarak kullanılan tağlığ sözcüğü bu dilde tağlık ya da *tawlı/dağlı* değil, tağlı biçimindedir (Tekin-Ölmez 1999).

Türk lehçelerinin pek çok yeni sınıflandırmasında, Salır Türkçesi Türk dilinin güneydoğu kolu olarak düşünülmektedir (Johanson-Csato 1998; Schönig 1999: 85).

2. Salır Türkçesi ve Türkmen Türkçesinde Çokluk Ekleri

Salır Türkçesinde ve Türkmen Türkçesinde çokluk eki farklılık göstermez. İki lehçede de genel olarak *+lAr* eki kullanılmaktadır.

Salır Türkçesinde	Türkmen Türkçesinde	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
dağ+lar	*daağ+lar*	*dağlar*
ğız+lar	*ğıız+lar*	*kızlar*
göl+ler	*kööl+ler*	*göller*
bala+lar	*çaağa+lar*	*çocuklar*
goz+lar	*göz+ler*	*gözler*
yirih+ler	*gövün+ler*	*gönüller*
göŋnek+*ler*	*köynek+ler*	*gömlekler*

Tablo 1. Salır Türkçesi ve Türkmen Türkçeside Çokluk Eklerinin Gösterimi

Türkmen Türkçesinde ilgi hâli eki almış kimi kelimelerde çokluk ekinin nadir de olsa "r" sesinin düştüğü ve ekin –lA şeklini aldığı görülür:

çeşmeleriñ suvı → *çeşmeleñ suvı* "çeşmelerin suyu",

gapılarıñ öñi → *gapılañ öñi* "kapıların önü",

olarıñ ikisi → *olañ ikisi* "onların ikisi" (Kara 2005: 98-99).

Her iki lehçede de çokluk eki, işlev olarak eklendiği kelimelerde birden fazla kişiyi/nesneyi temsil eder. Ancak Türkmen Türkçesinde aileyi temsil eden topluluk adlarını ifade etmek için de kullanıldığı görülmektedir.

Mıratlar Aşğabada gidipdir "Mıratlar Aşkabat'a gitmişler" (Kara 2005: 98).

3. Salır Türkçesi ve Türkmen Türkçesinde İyelik Ekleri

İyelik ekleri, eklendikleri kelimenin hangi şahsa veya nesneye ait olduğunu göstermek için kullanılan isim çekim ekleridir. Çokluk eki gibi iyelik ekleri de Salır Türkçesi ve TürkmenTürkçesinde benzerlik gösterir.

Şahıs	Salır Türkçesi	Türkmen Türkçesi
1. tekil şahıs	*-(I$_4$)m^{11}*	*-(I$_4$)m*
3. tekil şahıs	*-(I$_4$)ñ*	*-(I$_4$)ñ*
3. tekil şahıs	*-I$_2$, / -sI$_2$*	*-I$_2$, / -sI$_2$*
1. çoğul şahıs	*-(I$_4$)mIz*	*-(I)mIz$_4$*
2. çoğul şahıs	*-(I)ñIz$_4$*	*-(I)ñIz$_4$*
3. çoğul şahıs	*-I$_2$, / -sI$_2$*	*-I$_2$, / -sI$_2$*

Tablo 3. Salır Türkçesi ve Türkmen Türkçeside İyelik Eklerinin Gösterimi

Türkmen Türkçesinde ünlü ile biten isimlere teklik ve çoğul birinci ve ikinci iyelik ekleri getirildiğinde bu ünlünün uzadığı görülür. Ancak bu kural ünlü ile biten aile adlarından yalnızca *ata* "baba" kelimesi için geçerlidir. Sonu ünlü ile biten diğer akrabalık adlarına teklik ve çokluk birinci ve ikinci şahıs iyelik ekleri geldiğinde bunlarda uzama görülmez (Kara 2005: 99).

ata	*serçe*	*depe*	*yaprak*	*baaba*
ataa+m	*serçää+m*	*depää+m*	*yaprağ+ım*	*baaba+m*
ataa+ñ	*serçää+ñ*	*depää+ñ*	*yaprağ+ıñ*	*baaba+ñ*
ata+sı	*serçä+si*	*depä+si*	*yaprağ+ı*	*baaba+sı*
ataa+mız	*serçää+miz*	*depää+miz*	*yaprağ+ımız*	*baaba+mız*
ataa+ñız	*serçää+ñiz*	*depää+ñiz*	*yaprağ+ıñız*	*baaba+ñız*
ata+sı	*serçä+si*	*depä+si*	*yaprağ+ı*	*baaba+sı*

Tablo 4. Türkmen Türkçesinde İyelik Çekimi

Salır Türkçesinde de iyelik ekleri Türkmen Türkçesi ile hemen hemen aynıdır. Salır Türkçesinde iyelik ekleri şöyledir:

iz "kendi"	*gaga* "büyük kardeş"	*zorağ* "aile"	*tiş* "diş"
iz+im	*gaga+m*	*zorağ+ım*	*tiş+im*
iz+iñ	*gaga+ñ*	*zorağ+ıñ*	*tiş+iñ*
iz+i	*gaga+sı*	*zorağ+ı*	*tiş+i*
iz+imiz	*gaga+mız*	*zorağ+ımız*	*tiş+imiz*
iz+iñiz	*gaga+ñız*	*zorağ+ıñız*	*tiş+iñiz*
iz+i	*gaga+sı*	*zorağ+ı*	*tiş+i*

Tablo 5. Salır Türkçesinde İyelik Çekimi

Şahıs	Ili Salırcası	Qīnghăi Salırcası	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
1. tekil	*gaga+m*	*gaga+m*	*benim büyük kardeşim*
1. çokluk	*gaga+mız*	*gaga+m*	*bizim büyük kardeşimiz*
2. tekil	*gaga+ñ*	*gaga+ñ*	*senin büyük kardeşin*
2. çoğul	*gaga+ñız*	*gaga+ñ*	*sizin büyük kardeşiniz*

Tablo 6. Qīnghăi **(Çinghai) Salır Türkçesinde Farklı Bir Gösterim**

4. Salır Türkçesi ve Türkmen Türkçesinde Soru Ekleri

İsimlerin ve fiillerin soru şekillerini yapan soru ekleri Türkmen Türkçesinde –mI_4 şeklindedir. Soru ekinin dar ünlülü şekli daha çok tercih edilmekte, yuvarlak ünlülü şekli ise seyrek olarak kullanılmaktadır. Türkmen Türkçesinde soru ekinin önemli özelliklerinden birisi de bütün durumlarda kelimeye bitişik olarak yazılmasıdır.

İişden yañı gelmediñmi näämä sen? "İşten yeni gelmedin mi sen?" (Atacanov 1978 [Kara 2005: 192]).

Onsoñ, ol hemmesini öldürääyipmi? "Daha sonra o hepsini öldürmüş mü? (Kara 2005: 192).

Seniñ çaağaañ yookmudı? "Senin çocuğun yok muydu?" (Kerbabayev 1969 [Kara 2005: 192]).

Salır Türkçesinde de soru ekleri -mI_4 şeklindedir. Hem düz ünlü hem de yuvarlak ünlülü şekil kullanılır. Türkmen Türkçesinde olduğu gibi düz ünlülü şeklin daha çok tercih edilmesi söz konusu değildir. Salır Türkçesi ile ilgili metin yayımlarında Türkmen Türkçesinden farklı olarak soru ekleri bazen kelimeye bitişik bazen de kelimeden ayrı olarak gösterilmişlerdir. Salır Türkçesinin yazı dili olmadığı için bu konuda belirgin bir kuralın varlığından söz edilemez. Bitişik ya da ayrım yazılar metni derleyip yayına hazırlayanların da tercihi olabilir.

Sen aş işgur mu? "Sen çorba içecek misin?"

Sen yahşimi? "Sen nasılsın?"

Salır Türkçesinde mI_4 soru eklerinin yanı sıra bu lehçeyle ilgili yapılan değişik çalışmalarda ve metin derlemelerinde görülen farklı soru ekleri de mevcuttur. Bu derlemelerden birini yapan Tenişev'in Stroy Salarskogo Yazıka (Salar Dilinin Hikâyesi) adlı çalışmasında soru ekleri *-mu, -mo, -mi, -i, -o, -u* şeklindedir:

Ohugan var mu? "Okuyan var mı?"
Ohugan var mo? "Okuyan var mı?"
Ohugan var mi? "Okuyan var mı?"
Ohugan var i? "Okuyan var mı?*"*
Ohugan var o? "Okuyan var mı?"
Ohugan var u? "Okuyan var mı?" (Tenişev 1976a: 157).

Bunun yanında Abdurişid Yakup'un Şinciang Salırları hakkındaki metin derlemelerinde aro şeklinde bir soru eki daha yer almaktadır.

Yaş yigitler sen sumurla ekil vosa
Yahşaro balalariŋ yitim vosa
Birni alı birni yuri adet ete
Eşgen ıra gadın kişler guafu vosa

Delikanlılar akıllı iseniz bunu bir düşünün.
Sizin çocuklarınız yetim olsa iyi mi?
Siz biriyle evlenip diğerinden boşanmayı âdet edindiniz.
Kadınlar için dul olmak daha zor olsa gerek (Yakup 1998: 54, 58).

Yukarıdaki dörtlükte yer alan *yahşaro* "iyi mi, iyi olur mu? ifadesini *yahşi-aro* şeklinde açıklamak mümkündür. *yahşi* "iyi" kelimesi ile *aro* soru ekinin birleşmesi sonucu bu biçim ortaya çıkmıştır.

5. Sonuç

Salır Türkçesi ve Türkmen Türkçesindeki çokluk, iyelik ve soru ekleri; pek çok ortak özelliği paylaşmaktadır. Türkmen Türkçesi Oğuz grubunun özelliklerinin büyük çoğunluğunu taşırken, Salır Türkçesinde bazı değişimler gözlenmiştir. Bu değişimler; Salırların muhtemelen 13. yılda bugün Çin Halk Cumhuriyeti sınırlarında bulunan vatanlarına göçmüş olmaları ve burada Çin, Tibet, Kazak, Yeni Uygur ve Sarı Uygurlar gibi Türk halkları ile komşuluk ilişkileri kurmuş olmalarına bağlanabilir. Çok da büyük bir topluluk olmadıkları için komşu dil ve lehçelerden etkilenmeleri tabii bir durum olarak görülebilir. Bütün bu benzerliklerin yanı sıra Salır Türkçesi Oğuz grubu Türk lehçelerindeki gibi *et-* fiilini kullanır ve sözbaşında *d-* sesini (*dört* "dört" vb.) koruma eğilimi gösterir. Bütün bunlara bakarak Salır Türkçesinin Oğuz grubu Türk lehçelerinin en doğudaki kolu olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda Oğuz grubu Türk lehçeleri ile Salır Türkçesi diğer yönlerden de karşılaştırılmalı, diğer ortak yönleri de ortaya konulmalıdır.

6. Kaynakça

ARAT, Reşid Rahmeti, (1953), "Türk Şivelerinin Tasnifi", *Türkiyat Mecmuası X*, İstanbul, s. 59-139.

AZMUN, Yusuf, (1983), *Ana Çizgileriyle Türkmence Dilbilgisi- I.* Cilt (Sesbilgisi), Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları, Ankara.

BAZIN, Louis, (1959), "Le Turkmène", *Philologiae Turcicae Fundementa I,* Wiesbaden, pp. 308-317.

CHENG, Shiliang (editor), (1997), *Tujue Bijiao Yuyan-xue [A Comparative Study of the Turkic Languages]*, Xinjiang Peoples Press, Ürümçi.

DANKOFF, Robert, [with James Kelly], (1982-1985), *Mahmud al-Kašγari Compendium of The Turkic Dialects (Dīvānu Lüγāt at-Turk),* ed. Sinasi Tekin-Gönül Alpay Tekin. Harvard University Sources of Oriental Languages and Literatures 7, Turkish Sources VII, Boston.

DOĞAN, Levent, (1996), "Türkmen Türkçesinin Fonetik ve Morfolojik Özellikleri Üzerine-II", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Dergisi*, sayı: 5, s. 65-74.

DRIMBA, V., (1998), "Sur la classification de la langue salare", *UAJb,* vol. 40, nu. 3-4, pp. 200-213.

DWYER, Arienne M., (1998), "The Turkic Strata of Salar: An Oghuz in Chaghatay Clothes?", *Turkic Languages* 2, pp. 49-83.

GABAİN, von A., (1963), "Charakteristik der Türksprachen", *Handbuch der Orientalistik, vol. 5, I. J. Brill, Leiden-Köln.*

HAN, Jianye, (1982), "Tan Salayu de Xinci Shuyu" [On the New Words and Termins in Salar], *Qinghai Minzu Xueyuan Xuebao [Journal of Qinghai Institute of Nationalities]* 1, pp. 68-76.

HAHN, Reinhard F., (1988), "The Origin and Development of the Salar Language", *AOH XLII*, pp. 235-275.

—— ,(1998), "Yellow Uyghur and Salar", Lars Johanson and Éva Á. Csató (eds.), *The Turkic Languages*, Routledge, London and New York, pp. 397-402.

HANSER, Oskar, (1977), Turkmen Manuel (Descriptive Grammar of Contemporary Literary Turkmen-Texts-Glossary), Wien; Türkçesi: ÖLMEZ, Zuhal, (2003), *Türkmence El Kitabı,* Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi 17, İstanbul.

KAKUK, S., (1961), "Textes salar", *AOH XIV*, nu. 1-2, pp. 95-117.

-------, (1961), "Un vocabulaire salar", *AOH XIV,* nu. 2, pp. 173-196.

------- ,(1962), "Sur la phonetique de la langue salare", *AOH XV*, nu. 1-3, pp. 161-172.

KARA, Mehmet, (1997), *Ata Atacanov'un Şiirleri I* (Giriş-Metin-Aktarma); II (İnceleme-Gramer-Dizin), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

------ , (2000), *Türkmence (Giriş-GramerMetinler-Sözlük)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

------ , (2005), *Türkmen Türkçesi Grameri,* Gazi Kitabevi, Ankara.

KORSH, E. F., (1910), "Klassifikatsiya turetskih plemen po yazıkam", *Étnografiçeskoe obozrenie,* 84, Moskva.

KRADER, Lawrence, (1966), *Peoples of Central Asia*, Indiana University, Bloomington.

MALOV, S. E., (1927), "Izuçenie Civyx Turetskix nareçiy zapadnoko Kitaya", *Vostoçnıe Zapiski,* 1, Leningrad.

MENGES, K. H., (1979), "Türk Dillerinin Sınıflandırılması", *Tarihî Türk Şiveleri,* çeviren: Mehmet Akalın, Ankara.

ÖLMEZ, Mehmet, (2009), "Oğuzların En Doğudaki Kolu: Salırlar ve Dilleri", *IV. Uluslararası Büyük Türk Dil Kurultayı Bildiri Kitabı*, Kırım (Simferopol), s. 436-438.
POPPE, Nicholas, (1953), "Remarks on the Salar Language", *Harvard Journal of Asiatic Studies*, vol. 16, nu. 3-4, pp. 438-477.
------ ,(1965), *Introduction to Altaic linguistics, Otto Harrassowitz, Wiesbaden.*
PRITSAK, O., (1953), "Das Neuuigurishe", PhTF 1, pp. 525-563.
QUANLIN, Ma, WANXIANG Ma, MA, Zhicheng, (1993), *Salar Language Materials,* edited by Kevin Stuart, Sino-Platonic Papers Nu: 43, Pennsylvania: Department of Asian and Middle Eastern Studies University of Pennsylvania.
RADLOFF, W., (1882), *Phonetik der nördlichen Türksprachen*, T. O. Weigel, Leipzig.
SAMOILOVITCH, A. N., (1922), "*Nekotorie dopolneniya k klassifikatsi turetskih yazıkov", Mir-Ali Şir, Sbornik k pyatisotletiyu so dnya rozdeniya,* PIJVYA.
SCHONIG, Claus, (1997), "A New Attempt to Classify the Turkic Languages", *Turkic Languages 1-2,* pp. 117-133, pp. 262-277; 3, pp. 130-151.
----- ,(1999), "The Internal Division of Modern Turkic and its Historical Implications", Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae, vol. 52, pp. 85.
The Turkic languages, (1998), editors: Lars Johanson ve Eva, A. Csato, Routladge, London and New York.
TEKİN, Talat, (1989), "Türk Dil ve Diyalektlerinin Yeni Bir Tasnifi", *Erdem*, c. 5, sy. 13, s. 141-168.
TEKİN, Talat, Mehmet Ölmez, (1999), *Türk Dilleri Giriş,* İstanbul.
TENISHEV, A. R., (1962), "Sur le folklore et la langue de Salars", *AOH* 14, nu. 3, pp. 253-272.
-----,(1963), *Salarskiy Yazık*, Moskva.
-----,(1964), *Salarskie Tekstiy*, Moskva.
-----,(1976a), *Stroy Salarskogo Yazyka*, Moskva: Nauka.
-----,(1976b), *Otyyvok iz Istorii Salaro*v [A Fragmnent Concerning the History of Salars], UAJb, nu. 48, pp. 237-248.
-----, (1997), "Salarskiy Yazık", Moskva: *Yazıki Mira: Tyurkskie Yazıki,* pp. 335-345.
YAKUP, Abdurishid, (1997), "Xinjiang Salayu Jiegou Tedian Shixi", [A Primary analysis on the structural features of the language of Xinjiang Salars], *Journal of Xinjiang University,* vol. 25, nu. 1, pp. 93-97.
-----,(1998), "A Sample of Oral Literature of Xinjiang Salars", *Türk Dilleri Araştırmaları,* nu. 8, pp. 49-72.
-----,(2002), *An Ili Salar Vocabulary*, Tokyo University Press, Tokyo.
WEI, Cui-yi, (1987), "The Turkic-Speaking Minorities in China", *Materialia Turcica,* Band 11, Bochum.
WEI, Ma, JIANZHONG Ma, STUART Kevin, (2001), *The Folklore of China Islamic Salar Nationality,* vol: 15, Lewiston: The Edwin Mellen Press, Chinese Studies.
http://tr.wikipedia.org/wiki/şunhua_Salar_Özerk_İlçesi.

Not:

[1]. 4 rakamı dar ünlülerin tamamını, 2 rakamı ise dar ünlülerin ikisini temsil eder.

SALIR TÜRKÇESİ VE TÜRKMEN TÜRKÇESİNDE ÇOKLUK, İYELİK VE SORU EKLERİ

Özet

Bu çalışmadaki gayemiz; Çin'de konuşulan dokuz Türk lehçesinden biri olan Salır Türkçesi ile Oguz grubu Türk lehçelerinin doğu kolunu teşkil eden Türkmen Türkçesinde çokluk, iyelik ve soru ekleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaktır. Bu bağlamda Salır Türkçesi ve Türkmen Türkçesinin daha önce derlenmiş metinlerinden faydalanılarak çokluk, iyelik ve soru ekleri belirlenmiş ve bu ekler şekil, anlam ve işlev yönünden karşılaştırılmıştır. Bu çalışma sonucunda elde ettiğimiz benzerlikler Salır Türkçesinin de bir Oğuz grubu Türk lehçesi olduğu kanaatini güçlendirici niteliktedir.

Anahtar Sözcükler: Soru ekleri, çokluk ekleri, iyelik ekleri, karşılaştırma, Salır Türkçesi.

PLURAL, POSSESIVE AND INTERROGATIVE SUFFIXES IN SALIR TURKISH AND TURKMEN TURKISH

Abstract

The aim of this study is to explain the similarities and differences between plural, possesive and interrogative suffixes in Salir Turkish that is one of nine groups of Turkish people living in China and Turkmen Turkish that is the eastern part of Oghuz dialect of Turkish. In this context, plural, possesive and interrogative suffixes are identified by making use of published texts of both dialects and compared the similarities and differences of noun inflections in terms of form and function. As a result of this study, the similarities which we acquired corroborate the view that Salir Turkish is a dialect belong to Oghuz group of Turkish.

Keywords: Plural suffixes, possessive suffixes, interrogative suffixes, comparison, Salır Turkish.